

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnokai —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

Nemzetgazdasági kulturánk és az egyházi uradalmak érdekében.

A magyar föld nemzetgazdasági kulturája, egyházunk dicsősége, hazánk boldogsága iránti nemes érdeklődés késztet arra, hogy tollat fogjak kezembe s mint róm. kath. pap több jóakarattal, mint szakértelemmel, csekély tapasztalatom alapján, a magyar társadalom javára irányuló gondolataimat hirlapilag közzé tegyem. —

A nagy közönség előtt ismeretes, hogy az erdélyi róm. kath. Statusnak Radnóthon egy szép uradalma van.

Ezen uradalom, mely 5200 kataszteri holdból áll: a vallás-, tanulmány- és ösztöndíj-alap tulajdona.

Erdély ezen legszebb uradalmát nagyon helyesen és igen bölcs előrelátással az 1885-ik évben megvette a róm. kath. Status gr. Bethlen Márktól, a 8 kövü malommal, az uradalmat illető jogok és a meglévő teljes felszereléssel együtt összesen 928 ezer forinttal. —

Nagyon szépjellemtűtött volta nemes gróf urtól, hogy birtokát kedvezményvel a kath. Statusnak adta, hisz' idegen kézbe sokkal nagyobb összegért eladhatta volna.

Ezen szép birtok egy nagy erkölcsi testület tulajdona lévén, ennek haszonbérbe adása, vagy háziilag való kezelés felett heves vitatkozások voltak az 1886-ik évi státusgyűlésen; míg végre a házi kezelésre vonatkozó indítvány szerencsére 46 szavazattal 41 ellenében elfogadtatott.

Az azonban beruházásról kellően gondoskodva nem volt s az 5200 hold birtok 9 falu határán mintegy 700 parcellában lévén szétszórva, az eddigi extensiv gazdálkodást nem lehetett mindjárt intenzívebbé tenni, — s a mellett a gabna árak a 80-as évek elején lévőhez képest nagyon lesvén, — a különféle igényeknek eleget tenni szintén nem lehetett s így történt, hogy Radnóthon az 1889-ik év végéig két jószágigazgatója volt az uradalomnak, kik a helyzet nehézségeit átlátva állásuktól megváltak.

A státusgyűlés az 1888-ik évben, mintegy te-

kintélyes és nagy hivatású erkölcsi testülethez illik, átlátta, hogy kellő befektetés nélkül jövedelmet produkálni nem lehet, s elhatározta, hogy 10 éven át tízezer forint fordítassék az uradalom jövedelméből beruházásokra. — Ezen év végén foglalta el állását Deák Ignác uradalmi intéző, kinek elődei is kívánták teljes jó akarattal az uradalom ügyeit rendezni s több czélszerű dolgot el is intéztek, de sok szép feladatnak teljesítése ő reá várakozott.

Az elődei által tervezett tagosítás több községben előnyösen megtörtént; a három önálló gazdasági tanya életbe van léptetve, amik a gazdaság kiváló előnyére szolgálnak. — A Status, midőn az uradalmat átvette, угyszólva mindenféle épületet rozsaüt állapokban talált.

Nagyon sok építkezést kellett és kell végrehajtani, hogy a célba vett belterjes gazdálkodás czélszerűen és előnyösen fejlesztessek. Ez azért is szükséges, mivel a birtok értéke is rohamosan emelkedett.

Az uradalom vételekor egy hold birtok alig 90 frtba került, s ma miután az uradalomnak Radnóthon 1828 hold ingatlana egy tagban van, szép térségben, a vasút és a Maros folyó határai között, ma itt egy hold föld értéke 300 frt. o. é.

Valóban az uradalom képe a régihez képest egészen szép színben tűnik fel napról-napra; mindenben gyarapodás és előmenetel van. — Daczára, hogy semmi forgó tőkéje nincs az uradalomnak s a marhaállomány is majdnem megkészszerződött a birtok vétele óta, mégis a befektetett tőke 4% kamatjánál többet jövedelmez, ami a házi kezelés jósága és czélszerűsége mellett bizonyít.

Még több jövedelmet lehetne produkálni, ha szabadabb kézzel lehetne intézkedni egyes gazdasági cikkek elárúsításában. — Szerintem az ügybuzgó tisztviselők némi jövedelmi százalék elnyerésre is érdemesek. Ez mind a szorgalmas tisztviselőknek, mind az uradalomnak előnyére lenne.

Ezeket azért kívántam felsorolni, hogy tapasztalati tényekkel igazoljam, miszerint a birtoknak házi kezelése, még olyan nagy erkölcsi testületnél is kifizeti magát, mint a kath. Status, pedig itt a jószág-

igazgató egy jeles testület, vagyis a 31 személyből álló igazgatótanács.

A Státus uradalmaink kezelési és gazdálkodási ügyébe a statusgyűlésen pedig 200-nál több személynek van beleszólási joga.

Ebből azon tanulságot vonhatjuk le, hogy a püspöki és káptalani uradalmakat házilag kezelni sokkal előnyösebben lehet, mert ott kedvezőbb a helyzet, azért is, mivel az érdekelt felek kevesen vannak, s a birtok vagyis a gazdaság fejlődése érdekében, bármikor szabadon intézkednek.

A fennirtak alapján egész lelkemből a püspöki, káptalani stb. egyházi uradalmak gazdasági előmenetele s felvirágzása érdekében a házi kezelést ajánlom.

Ez azért is szükséges, mivel ez által a nemzetgazdaság szép virágzásnak indulna.

Ugyanis a püspökök és káptalanok birtokában nagy kiterjedésű és szép uradalmak lévén, nemzetgazdasági kultúránk érdekében kiváló érdeklődés tárgyát képezik, hogy azokban miként gazdálkodnak? Vannak uradalmak, melyek házilag kezeltetnek, vannak szintén talán nagyobb részben, melyek haszonbérben vannak. —

Hiszen mindazok, kik az egyház nagy fontosságú ügyei, s a nemzetgazdasági kultúra fejlődése iránt kellő érzékkel viseltetnek, forrón óhajtják, hogy a nagy és szép uradalmak állandó beruházással le legyenek ellátva, s a rendszeresítésük ezekben mindent a legcélszerűbb házi kezelés, mivel csak e mellett lehet egyházuink és hazánk e drága kincsét a közjó érdekében kellően értékesíteni.

Azt mindnyájan jól tudjuk, hogy a b. e. Sámor János hercegprimás kitünő gazda volt; uradalmait házilag kezelte, mintaszerű gazdasági felszereléssel rendelkezett s alatta, mint köztudomású tény, a hercegprimási uradalmak szépen jövedelmeztek.

Azonban a majdnem százezer holdnyi birtok felszerelése (a fundus instructus), tulajdona lévén, hagyaték tárgyát képezte, s így a mostani kegyes szívi bíboros hercegprimás a nagy és szép uradalmakat tudomásom szerint kellő felszerelés nélkül vette át; és mindenesetre sokat kellett tünődnie, hogy a nagy terjedelmű birtokot, miként ruhazza be célszerűen. Az ilyen állapot, nem lehet tagadni, a házi kezelésben, ismételt nehézséget okoz.

A haszonbérrel fölösleges sokat írni, hisz tisztelet a kivételeknek, a mai bérlők általában azt tekintik, hogy a birtok üzleti célra szolgáljon, s ha ennek eleget tesz, aztán tönkre mehet, és az épületek — a nagy gondozástól romba dülhetnek.

Az ilyen haszonbérleti állapot, egy a birtokos, mint a közigazdaságra nézve egyformán veszélyes.

A mostani nyomasztó viszonyokon szerény véleményem szerint a következőképpen lehetne segíteni.

I. Az összes püspöki, káptalani, apátsági, s javadalmas szerzetes rendi uradalmakra, az illetékes javadalmasok által — a haszonbérletek megszüntetése — mondassék ki a rendszeres és állandó házi ke-

zelés, úgy, hogy az uradalmak állandó és hagyatékot nem képező teljes felszereléssel láttassanak el, mely mindenkor az egyházi uradalmak tulajdonát képezzék.

II. Az összes egyházi uradalmak célszerű beruházására, vétessék fel mintegy husz millió forint kölcsöntőke, mely mint a kongrua alapra szánt tíz millió frt. „pápa ő szentségének és ő császári és apostoli királyi felségének, mint fő kegyurnak legkegyelmesebb és a magas kormány által kieszközölt engedelmével az összes magyar egyházi nagyobb javadalmakra fog bekebeleztetni.”

Ezen mód az állandó fundus instructus beszerzésére a legcélszerűbb lenne, mivel Nagy-Várad mély tudományu bíboros püspökének igen célszerű javaslata szerint a nm. magas püspöki kar a lelkészi kongrua alap javára, szintén 10 millió frt kölcsöntőke felvételét elfogadta, — s ezzel együtt 30 millió frt az egyházi nagyobb javadalmak bekebeleztemének.

Ekkor is tulajdonképpen a 10 millió frt lenne a valódi teher, mivel a 20 millió frt beruházás, az egyházi javadalmasoknak és uradalmak gazdaságainak előnyére szolgálna, s a beruházás jövedelme a törlesztésre szükséges kamatot kedvező eredménnyel fedezné.

III. A kellő beruházás módjáról gondoskodva lévén, szükséges minden püspöki megyében jeles szakemberek, elméleti és gyakorlati gazdák, építész és kulturmérnökök stb. által a püspöki és káptalani uradalmat alaposan megvizsgáltatni, s jó gazdasági üzentervnek megfelelően, előre célszerűen meghatározni, hogy mennyi kell a püspöki és káptalani uradalom beruházási céljaira s a szükség szerint a 20 millió frtból eső részletből kitünő beruházást eszközölni.

Ez azért szükséges, mivel kellő beruházás nélkül a legkitünőbb gazda sem tud jövedelmet produkálni.

IV. A beruházással egyetemben kell tiszta jellemű, szakképzett s ügybuzgó gazdasági tisztviselőkről gondoskodni.

Jó tisztviselőket lehet kapni, s a jövőre ösztöndíjak által lehet előre is nevelni és képezni, csak-hogy kiválóan szükséges tisztességes jó fizetést adni, hogy a tisztviselő és családja jólétben legyen s minden anyagi gondtól menten teljes odaadással szolgálhassa urának gazdasági ügyeit.

V. Hogy minél kitünőbb uradalmi tisztviselőket lehessen kapni és állásukban megtartani, igen óhajtható egy tekintélyes nyugdíjintézetet alakítani, az összes egyházi uradalmak tisztviselői javára azért, hogy a büszkeség tisztviselői szolgálati idejük elteltével a buzgó munkásság után tisztességes nyugdíjat élvezhessenek.

Másfelől fegyelmi szabályokat is kell alkotni, melynek alapján lehessen a hűtlen tisztviselőt méltó büntetéssel sújtani.

VI. A beruházás előre megtétetvén, annak ál-

landó fejlesztéséről szükséges gondoskodni. — Erre vonatkozólag igen bőlesen tennék az egyházi javadalmasok, ha jeles szakférfiak véleménye folytán, egyszersmindenkorra kötelező határozator hoznának, hogy évenként minden egyes uradalomban, a gazdaság folytatólagos felszereléséhez mennyi összeggel járuljanak —

Csekély véleményem szerint a legszerényebb javadalommal bíró főpap is, saját java és uradalma érdekében évenként mintegy 6 ezer forintot áldozhatna a gazdasági felszerelés állandó biztosítására; ebből 4 ezer frt lenne forgó tőke, 2 ezer frtot kellene mindig gyümölcsöztetni, mint állandó tőkét, hogy nem remél nagyobb mérvű elemi csapásokat és károkat: idővel legyen miből kárpótolni. — Az évenkénti felszerelési gyarapodást és a vagyon romlást, a vagyon-leltárban mindenkor ki kellene tüntetni és annak egy példányát a káptalan levéltárában, minden évről megőrizni.

Ilyen formán az egyházi birtok mindenütt állandóan és rendszeresen kezeltetnék, s minden egyes püspök-utód a nagymérvű beruházás gondjától mentve.

A VI. pont alatt elősorolt tervezet szerinti házi kezeléssel az egyház és baza javára igen sok jót lehetne eszközölni s részéről különösen a következő előnyeit látom:

1. Az állandó és jó gazdasági üzemtervvel összekötött házi kezelés által a birtok mindig javul, mindinkább jövedelmezőbb és értékesebb lesz, főképp az egyházi javaknál, mivel itt a birtok esere-berének nemes kitéve.

2. A jelenlegi javadalmas főpapok az uradalmak állandó beruházása folytán főképp ott, a hol most is a házi kezelés van gyakorlatban — a fundus instructus megváltása által tekintélyes összeget nyerne, melyt nemcsak szívük sugallata szerint: a vallás-erkölcs, a tudomány s a szenvedő emberiség javára adományozhatnának.

3. A leendő főpapok nyugodt tudattal léphetnének a javadalomba, hisz' kész gazdaság ésteljesen beruházott birtok szolgáltatván a jövedelmet, a mostani főpapok dicső tette következtében az egyház és baza oltárára, az eddiginél még nagyobbmérvű áldozatot hozhatnának.

4. A magyar föld javára tervezett 20 millió frt beruházással a földművelés, ipar és kereskedelem ügye igen nagy lendületet nyerne.

5. Az összes egyházi uradalmakban meghonosítandó intenzív gazdálkodás következtében legalább is ezerral több magyarhonos család lehetne boldogítani, mint eddig.

Az erdélyi kath. Status radnóthi uradalmában is fokozatosan évről évre, mindig több család nyer tisztességes helyzetet. — Valóban a Status nobilis toleranciájára mutat azon körülmény, hogy a radnóthi uradalom szolgáltatában Erdély összes lakói vallás és nemzetiség különbsége nélkül képviselve vannak.

Mindnyájan kötelességeiket szorgalmasan tel-

jesítik, jó hazafiak: s örvendetes tény az, hogy a kath. Status ezen alapítványi uradalma a magyar állameszme érdekében is jeleöntékeny szolgálatot tesz.

6. A gazdasági beruházást lehetne ugy eszközölni, hogy nagyobb uradalmakban, a hol czélszerű és hasznos, gyárakat kell felállítani, hogy hazánk földjén lehessen minél több muukásnak foglalkozást és kenyeret adni, s így a kivándorlást is a lehetőségig teljesen megakadályozni.

7. A hazában állandó lakhelylyel bírók száma szaporodván es évről-évre többen nyerveen tisztességes megélhetési módot, az adófizető polgárok száma is szaporodnék, s ez hasznára lenne az államkintárnak.

To vábbá erkölcsös élet, biztos foglalkozás és megélhetési mód mellett a haza lakosai számban gyarapodván, lehetne nevelni és fejleszteni a hadsereg számára minél több fegyverfogásra alkalmas honvédő kart.

Es így szerény javaslatom honvédelmi szempontból is indokolt.

8. A jelen, a jövőnek biztos zálogául szolgál. Altalános a panasza a középosztály tönkreme nése felett. Ezen nagyfontosságú ügynek orvoslására is lenne később alkalmas gyógyszer.

Ugyanis a nagyterjedelmű egyházi uradalmakban alkalmazandó szakképzett gazdaszttikar idővel egy tekintélyben és vagyonban gyarapodó erős középosztálynak biztos alapját képezné.

Hogy javaslatommal nemzetgazdasági kulturánk és ezáltal hazánk népe sok előnyben részesülne, azt a legkitünőbb szakférfiak is igazolhatják.

Karvasy Agost „Népszerű Nemzetgazdaszttai Tudományában,” melyet a magyar tudományos akadémia mint pályaművet a magyar hölgyek díjával jutalmazott, felsorolja azon ismert jeleket, melyekből valamely nemzetnek virágzó gazdaszttai állapotjára következtetést lehet vonni, s ezek a következők:

1-ször: Ha a polgárok, különösen a közép és alsóbb osztályok könnyen fedezhetik szükségleteiket, sőt mindennemű kényelemben is részesülhetnek.

2-ször: Ha magánosok által nagyszerű és költséges vállalatok vitetnek véghez.

3-ször: Ha az állam nagy kiadásokat tesz polgárai terhelhetése nélkül, ha tehát az adó könnyen beszedethetik.

4-szer: Ha a nemzet külföldieknek is kölcsönt ad, anélkül, hogy a pénznek az országból kimenetele érezhető volna.

5-ször: Ha nagy mennyiségben becses épületek, mindenféle mesterséges utak és maradó telekjavítások léteznek.

6-ször: Ha a forgalomban nagy fizetések fordulnak elő, főleg aranyban, mint Angolországban.

7-szer: Ha az emberek hosszabb élettartamat élérnek.

A nemzetgazdasági virágzó kulturát ohajtom én is, csekélységemtől kitelhetőleg előmozdítani.

Mindezek, azt hiszem, elég indokok arra nézve,

hogy szerény javaslatomat az érdekelt magas körök becses figyelmükre méltassák, s ne azt nézzék quis, hanem quid, vagyis ne a személy esekélyése, hanem az eszme magasztos bordereje legyen irányadó és azt hathatósan pártfogolni kegyeskedjenek!

Hisz: „Aki örömmel fogadja az igazságot mindenütt, mindenkitől, mindenkor és bármely alakban jelentkezett az, díszje az emberiségnek.“

Mindenekben legyen Istené a dicsőség! Azt mi papokul igen jól tudjuk, hogy az Ur szent kegyelme nélkül semmit sem tehetünk. Én részemről a legmélyebb hálával tartozom a kegyes Mindenhatóknak, hogy tehetséget és alkalmat adott arra, hogy e sorokat az Isten tisztelete, a haza és király érdekében nyilvánosságra hozhattam.

A jelen alkalommal mint papok igazán örömteljes szívvel elmondhatjuk, hogy valóban a szeretet találcikony. Igen. Kegyelmes püspök atyáink szegény helyzetünkben rajtunk az alsó papságon kegyesszívű áldozatkészséggel kívánnak segíteni és mi viszonzásul, ha aranyat és ezüstöt nem is adhatunk de az ur Jézus segédelmével elménk gondolatával, hálás szívünk tiszta érzületével be kívánjuk igazolni, „hogy a szeretet mindnyájunkat megillet.“ (szent Agoston.)

Az apostollal mindnyájan óhajtuk elmondani: „Charitas Christi urget nos.“ Krisztus szeretete lelkesít minket.

Szemünk előtt van szent Pál intelme: „Alter alterius onera portate et sic adimplebitis legem Christi. Egymás terhét viseljétek és úgy fogjátok teljesíteni Krisztus törvényét.“ (Galat. 6. 2.)

Szent Pál azt mondja: „Legyen bár jövődőlő tehetőségem és tudjak minden titkot és minden tudományt; legyen bár oly teljes hitem, hogy a hegyeket áthelyezhessem, ha szeretetem nincs: semmi vagyok. (Korint. irt. I. lev. 13 r. 2 v.)

Teljesen igaz, hogy az Isten, haza, király iránti lángoló szeretet tette mindig kiválóan tiszteletre méltóvá a nagyérdemű magyar püspöki kart. A történelem tanúsága szerint dicső őseik — ugyszólva mindnyájan a honért életüket és vérüket áldozták Mohácsnál.

Ma az Isten jósága folytán ily áldozatra nincs szükség, hisz' a béke jótékony napjait élvezzük. De azért mégis a szeretet religiojának főpapjai igen nagyra vannak hivatva, arra t. i., hogy a nemzet vérző sebére, melyet egy ezredévi szenvedés tett nagygyá, jótékony gyógyírt nyujtsanak úgy, hogy dicső tettük fényugára ragyogjon át időn és enyészeten.

Vörösmarty szerint: „Nagy az, ki a hazát nagygyá teszi.“ Igaz. Hazánkat nagy és gyémánt jellemű férfiak tehetik nagygyá.

Esdve kérem a nm. magas püspöki kart, hogy szerény javaslatomat elfogadni kegyeskedjék, azért is, mivel napjainkban a magyar kath. klérus hazafisága pellengére van téve.

A hazafiatlanság nemtelen vádjával szemben „uni-

tis viribus“ egyesült erővel, a szeretet nemes tényével barcolhatunk kedvező sikerrel.

Mutassuk meg ország-világnak, hogy Máriahonában a mennyi papi szív dobog, a mennyi papi ajk szól, egyet ohajt, egyet kíván. Legyen boldog szép hazánk!

Bizonyítsuk be és tettel az egész világ előtt, hogy a honszeretet erény-virága, melyet az Üdvözítő könyeivel szentelt meg — legbiztosabban és legszebben a biterköles talajában fejlődik.

A lánglelkű költővel hiszszük és valljuk:

Minden ország támasza, talpköve
A tiszta erkölcs, mely ha megvész:
Róma ledül s rabigába gürbed.

BERZSENYI.

Mi nem divatos frázisokkal és üres szívvel, hanem a hit-erkölcs szilárd alapján lángoló szívvel és áldozatkész lélekkel kívánjuk a magyar haza boldogságának biztos otthonát fölépíteni.

Hazánk földjének drága kincseit értékesíteni óhajtuk szeretett nemzetünk javára.

Azt akarjuk, hogy hazánk legyen téjjel mézzel folyó Kánaán, s legyen boldog minden hű fia és leánya e honnak.

„Ez a föld, melyen anyiszor
Apáid vére folyt:
Ez, melyhez minden szent nevet
egy ezred év esatolt.
Itt küzdtenek honért a hős
Arpádnak hadai:
Itt törtek össze rabigát
Hunyadnak karjai.“

E drága magyar földön: egy szebb, jobb, dicsőbb korért:

„Buzgó imádság epedez
Százvezrek ajakán.“

Adj a mindenható Isten, hogy dicső apostoli királyunk, szeretett hazánk és népe mindenkor boldog legyen!

Dixi et salvavi animam meam!

Máthé József, s. k.
radnóthi püspök.

A bányavidéki róm. kath. esp. kerület plebániáinak rövid története.

Irja: Kovács Gyárfás.

(Folyt.)

H. Offenbánya. 4. Iskola. A magas kinstár a plebánia szervezésekor iskoláról is gondoskodott, mely *Schola Nationalis Trivialis* jelleggel utriusque sexui et omnibus religionibus communis — volt. (Decr. Szepesyanum.) Helyiségül kemény anyagokból rakott épület szolgált, mely állott az egy tanteremből és két más szobából, melyek a kántortanítói lakást képezték s képezik maig is a hozzá tartozó mellék alkotmányok — konyha, pincze, kamarával egyetem-

ben és egy kis veteményes kerttel. Mindezek anyagi terheit a kinstár viselte és viseli. Maga e kettős helyiség is újabb időkben Páskó Antal plebános tevékenysége folytán állítottott helyre romlatag állapotából ugyanazon alkalmakkor, hogy a papi laknál már referáltam 1882 és következő évekről.

Az iskola tannyelve — mint általában vidékünkön — a 60-as évekig magyar, német s román volt.

A tanító fizetése a legújabb időkig állott:

1) a kinstári tanítói dotatióból:	Rf. 120 C.M.
2) társládai járulékból:	15 „
3) husz véka buzából (piazi értékben). „ — „	„
4) és „qua organedus“ e cassa ecclesiae „ 75 „	„

Ezek a mostani pénzérték szerint 1882-ben összesen 226 frtba számítottak. Ez évtől a magas kegyur a kántortanítói fizetés és illetményeket 300 frtra emelte fel a lelkész felfolyamodására, ki még előbb 1880-ban Eröss Antal személyében egy kitünő képzettségű pedagógus kántori erőt nyert iskolája számára, mely ekkor levette az régi germano-bungaro-valachium avatag nevelési módszert.

Ezen kinstári iskola, mindkét nemű gyermekek részére szervezve, egymaga állott 1882-ig, midőn az állam a lányok számára külön iskoláját állította fel s így most két jellegű népiskola van: kath. kinstári fiu- és állami leányiskola. Szép alkalom a tanítók nemes versenyére ezen missioszerű állomáson. —

5. *Patronatus.* Patronus Ecclesiae Sua Majestas Sacratissima medio Excelsi Regii Thesaurarialis Consilii est — most a m. kir. Pénzügyministerium közvetítésével. Exeritium hujus juris sustinet in eo, quod fabricam Ecclesiae in decenti et bono statu conservet et de ministris, ac decore Domus Dei proficiat, et parochum e tribus idoneis, per ordinarium propositis unum deligat Excelsus Regius Thesaurarius. (Deer. Szepesyanum.)

Ezen patronatusi jogok gyakorlása és kötelességek teljesítése szempontjából a kinstár a legrégebb idők óta mostanig

- az egyházi vagyon kezelését számon kéri,
- a templom, iskola és paplak épentartásáról gondoskodik.

- az egyházi személyeket fizetéssel ellátja,
- pályázat útján három ajánlott közül egy személyt a megüresedett egyházi állás betöltésére kinevez.

A kántor kegyuri dotáltatásáról már volt szó; a papi következőkben nyilvánul:

1) 1893. év január hóig fizetés volt	399 frt — kr
2) Lótartási általány ezimen	58 frt 88 kr.

összesen 457 frt 88 kr.

Ezen kinstári dotatióhoz a Piringer alap után jár: 3 frt 24 kr. A Darvas-féle rét után bejő 10 frt stola 6 frt: 16 frt — kr.

Igy tehát a pap eddigi mindennemű jövedelme összesen . . . . . 477 frt 12 krt tett, miből csak meg — de nem jól lehetett élni. Azért hála köszönet a magas pénzügyministeriumnak, mely tekintetbe véve fizetése ink gyatra voltát 50887—1893. számú magas rendeletével 223 frttal felemelte az itteni papi javadalmazást is, s ily módon az Offenbányai pap mostani évi összes személyi járandósága 700 frt 12 krt tesz.

6. Kegyalapokban az egyház következőkkel rendelkezik:

- Darvas Péter plebános 20 szent mise végzésére (pro

defuncto Petro) hagyományozott egy 2 holdas rét; jövedelmez 10 frt.

- Piringer József plebános (pro Defuncto Josepho) alapítványozott 42 frt, melynek kannataiért 12 mise olvasandó.

- Wegscheider Ferenczné (Lázár Anna) 1870-ben 4 mícsére letett 12 frt.

Ezek szerint a kegyalapok állanak egy 2 holdas ingatlan birtok és 54 frt készpénzből.

7. A templom vagyonát alkotja:

- a kinstártól járó évi általány: . . . 26 frt — kr

- az Offenbányai társládából általány: 52 frt 50 kr

- a Borbára bányából eladott két cux

(bányarész) értéke . . . . . 609 frt 44kr.

Ez utóbbi a gyulafehérvári takarékpénztárban van letéteményezve.

Mint a régi püspöklátogatási okmányok igazolják, a templom kasszája még a beti vásárvámok és az egyházhoz tartozott árucsarnokok után is szép bevételeket szedett évente; de ezek most csak mint történelmi értékkel bíró egyházzavadalmak szerepelnek a régi iratokban, mert lassanként a kinstár magához arripiálta, melynek visszanyeréséért hasztalan volt a lelkészek minden kérélmzése. — A vásárvámok, melyek egyébiránt csak időnkénti nagy szükségletek fedezésére szoktak átengedtetni, bizonyos évekre — azért vonattak el a templomtól, mert ez különben is el volt látva évi általánnyal s azon kívül a régiebb időkben a „Barbara“ bánya is jövedelmezvén, a templom kasszája nem igen volt üres. Ily indoklás hozatik fel a zalathnai kir. kinstári Provisionatusság, 1803. márt. 28-án 371. számú értesítésében, noha időnként, még ezután is találkozunk a vásárvámok egyházi bevételeivel. Végleg mikor szüntek meg, erre nem kaptam okmányt. Hasonló indokolással vétetnek el az árucsarnokok is a templomtól, ilyen csarnok 13 drb volt s az egyháztól elvételük 1833 október 21-én történt, mint az erről kiállított átadás-vételi okmány (21—1839) bizonyítja.

7. *Népesség.* E bányatelepek is népessége, mint a vidéki plebániák legtöbbször — különböző ajkutelepitvénye-sekből áll, kik a legnagyobb nyomorral küzködnek egy-két jobb módú iparost, kereskedőt s az erdőkinestári altisztiszemélyzetet kivéve. Nekik, mint egyházi testületnek még a községi közjövödelmekből sincs semmi részük; mert mint a jelenlegi plebános Páskó 1887 évi 21 számú jelentésében írja: „az urbéri viszonyok rendezése s főleg a kir. kinstári erdők elkülönítések, a községek részére kihalított erdő és legelő jövedelmeit, hasznait Offenbányán csakis a gr. keleti román község élvezi, nem engedtetvén a telepítvényes taxalista román. kath. magyar hűveimnek azokhoz bár egy mákszemnyi jog is s így hűveim csakis hári □ öl taxás telkeiken részt az itteni privát bányánál havi 6—8 frt fizetéssel, részt egyéb ipar üzésével inkább tengődnek, mint élnék.“

A hetvenes évek előtt, mikor még a kinstár műveltette a bányákat, kedvezőbb viszonyokkal találkozunk a hűve- nek ugy numerikus, mint anyagi állapotaira nézve, mert nagy üzemi levén a kinstári bányászat, sok munkaerőt foglalkoztatott, nagy pénzforgalma emelte a nép anyagi előnyét, mely mint manapság nem ment a szeltróza minden irányában keresni, sőt e század elején szaporodott még Szent Domokosról kitelepült székelyekkel is úgy, hogy Darvas Péter plebános 1818-ban panaszkodik: Ecclesia populo recipienda hand suf-

ficit. (Resp. J. ad puncta interrogatoria occasione Vis. Canonicae 1818.) Ezt ismétlik Szepesy és Kovács püspökök is. Kincstári bányahelyeken pedig a jólét és tele templom kapcsolatos fogalmak, a meunyiben, hol nincs üzem, ott szétszélyed a munkássereg, megesappan a megélhetés ereje és ritkul a templomi népség. —

Tekintetbe véve, hogy Offenbánya katolikus szempontból valami nagyobb szerű statisztikát sohasem tüntetett fel, de mégis a régi és mai viszonyokat egybe vetve a katolikuság numerice is akkor tűnt ki leginkább, mikor ott a virágzóbb volt az élet, mikor ott a kincstár bányászott.

1818-ban Darvas Péternek „de populo parochiali“ szövege adatai szerint Offenbányán összesen volt 356 katolikus, kik közül gyógy képes volt 255 lélek. A filiákban nem volt katolikus. Szepesy püspöklátogatásakor ugyanezen statisztikai számokkal találkozunk. Kovács Miklós vizitációjakor már 589 a kath. lélekszám. E létszám átlag megtartotta magát a hetvenes évekig, midőn a kincstári munkatizem beszünttetetvén, igen megesappan a létszám. Az 1881-ről kiadott „Népszámlálás“ a filiákat is ideértve 219 lelket számít, míg most csak 216-tal találkozunk, mely szám következőleg eszik meg anya- és filiák között:

Offenbánya	anyaközsége	jut	. . . . .	209
Brezest	fiók	„	„	—
Felső-Csóra	„	„	„	1
Felső-Szolnva	„	„	„	—
Lupsa	„	„	„	4
Mogos	„	„	„	—
Munesel	„	„	„	—
Ponor	„	„	„	—
Remete	„	„	„	—
Szásza-Vinceza	„	„	„	—
Szártos	„	„	„	2
Összesen				216

Tehát évtizedről-évtizedre esökken a katolikuság statisztikája és így fogy a magyarság is, mert itt magyarság és katolikuság csaknem egyöntetű fogalmak, levén a románokon kívül más felekezeti magyar az anya- és fióközseben csak 38 lélek.

E sajnálatos jelenségnek oka a szegénység, a szegénységnek pedig megteremtője a kincstári bányamunkásság beszüntetése és így itt lassanként a magyar elem és szellem kipusztulása e nyomasztó körülmények sulya alatt bekövetkezvén, még kevesebbülni fog azok száma, kik az Aranyos völgy mértén a magyar ügy és szellemnek hordnoki és életmentőit.

(Folyt. köv.)

Utazás Rómába és vissza tizenkét nap alatt.

Mióta a katolikus Anyaszentegyházat az ő csodálatos isteni rendezettségében megismerni kezdettem, tehát kora ifjúságomtól fogva semmi sem képezte hobb vágyamat, mint látni Rómát, leborolni Jézus Krisztus földi helytartója a szentséges római pápa előtt, neki bemutatni fiúi szeretetemből származó tántoríthatlan ragaszkodásomat és ott a dicső örök városban, a mártírok millióinak véréből áztatott és megszentelt földön részesülni a szentségek kegyzereiben.

A miután vágytam, azt elértem, leghőbb obajom teljesült, a magyar zarándoklatban én is részt vettem, öt napot töltöttem a pápák dicső városában, Rómában.

Miután a szükséges előkészületeket megtettem, püspök atyám legkegyelmesebb engedélyét és a papi jelleget tanúsító főpásztori bizonyítványt kezemhez vettem, 1893 évi ápril 4-én délután 6 órakor Maros-Vásárhelyt vonatra ültem; ez ugyancsak tömve volt utasokkal, alig lehetett helyet találni, de a szorongás kellemetlenségeit szívesen viseltem, mert jó ismerős vásárhelyiekkel, kik többnyire köztérben működő jogászok, érdekes társalgást folytatunk Kocsárdig, hol át kellett szállnom. Itt csakhamar találkoztam Fejér Manó sepsiszentgyörgyi alesperes plebánossal, kit velem egy cél lelkesített és kívül egész utunk alatt együtt voltam. Nagy előnynek tartottam és tartom most is, hogy ily fenkölt lelket, ritka fiú, előzékeny nitárrsal tehettem meg a római utat.

Közösvár, Nagy-Várad mellett éjszaka haladtunk el; mikor virradni kezdett, már a nagy magyar alföldet hasította gyors vonatunk. Szép, kellemes tavaszi időben közeledtünk fővárosunk felé s habár a növényzet fejlődésében egy pár heti hátramaradásban volt, mégis kellemesen lepott meg az észrevehető haladás úgy a gazdaság, mint a gyáripar terén. A főváros pedig úgy mutatkozik, mint gyári város, úgy körül van véve mindenféle gyárral.

Ápril 5-én reggeli 8 órakor érkezünk meg a fővárosba; a Hungaria elég drága szállodát kerestük fel, mert ott voltak a többi zarándok társak, kiknek nagy része már ápr. 4-én ismerkedési estélyt tartott.

Gyorsan megmosakodtunk, reggeliztünk s megindultunk bevásárlásokat tenni, mit Tiller meg Sziltsnél elvégezve az országgyűlést néztük meg, hol éppen a névsor oivasgatást végeztek be és megkezdették a honvédelmi miniszter költségvetésének tárgyalását. Kevés figyelem és érdeklődés látszott. Balla Gyula az ákosfalvi kertlet képviselője észrevett s hozánk jöve a karzatra a kiválóbb jelenvolt képviselőket megismertette velünk.

Az országházból visszasiettünk a szállodába, ebédeltünk s már délután 3 órakor a déli vasut budai állomására kocsikáztunk, 4 órakor a 219 személyből állott zarándok csoport a kocsikba behelyezkedve utra készen várta az indulást. Egy fütttyentés s neki iramodott gőzszekertünk a nagy utnak.

Budapestet csakhamar hátrahagyva a Duna mellett haladt vonatunk egy ideig, a Dunát elhagyva mind beljebb haladtunk a Dunántúli vidékbe; a velencei tó mellett elhaladva 5 óra felé Székesfehérvárra értünk; egy pár perczig állott itt vonatunk, mi alatt kegyeletos érzéssel szemléltettük az ősi királyi várost. A vonat később a magyar tenger, a hullámzó Balaton mellett haladt el; tovább egy óránál gyönyörködöttünk a legnagyobb magyar tó szemléletében, melynek elragadó szépségét oly sok költő énekelte meg.

Nagy-Kanizsán már sötét este voltunk s csak Szent-Péter közelében kezdett virradni. Szent-Péter közelében sok község látszik csinos templomokkal. A helység nagyon köves, kevés művelhető föld van. A csinos Adelsberg várost elhagyva Szent-Péterre érkezünk, hol a reggelizésnél a zarándok csoport festőien tűnt fel. Szent-Pétertől is folytonosan sziklahegyek között haladt el vonatunk, egymás után jöttek az alagutak, oly

kevés termő föld látszik, hogy az utas mintegy sajnálkozva kérdi: vajjon miből élhet az itteni lakosság? megfeszített szorgalommal, hátán bordja fel a termő földet a sziklákra. Nabreszinát elhagyva a vonat feléle ereszkedik; gyönyörködtünk az adriai tenger kiszöggelésében, ezentúl már mindinkább kevesebb vidék következik. Görz felé érkeve már betelik a szem a kies vidék szépségével, a levegő enybe. Görzet elhagyva Cormonst érjük, ez az utolsó osztrák város, következik a határszél. A vámon minden nehézség nélkül estünk át, csak a dobányt kutatták, egyszerű állításunkra, hogy nincs dohány, abba hagyták — az ugrátszik elég tisztességtudó fináncok — a kutatást. Az italneműt, ha az üveg nem volt megkezdve, nagyon megvámolták, másodszer keféu megvenni.

Ezatán már olasz kaluzokkal utaztunk, kik elég előzékenyek; egész utazásunk alatt nem volt semmi kellemetlenségünk velők.

Nagyon kellemesen hatott reánk az a rend, csin, szabályszerűség, mely Olaszországban szembetűnik. A szántóföldek mind szabályos alakúak, széleik különféle fákkal — többnyire eperféval be vannak ültetve, minden fa mellett szőlő, a sorfák között van a gabonát termő szántó, a buza-félék szépen zöldeltek, a tavaszi munka javában folyt, a cserenyefák Görz, Cormons s Udine vidékéu már virágoztak, úgyszintén a barackfák is. Az olasz két borozdát összevet s közből árkok maradnak, mert esatornázás van, szárazság alkalmával a folyókból öntözik a terményeket.

Udinében ebédeltünk 6-án, itt Győrmegeyéből származott magyar vendéglős van, kinek nagy öröme telt, hogy anyyi magyart láthatott: kedvesen járt körül a nagy étteremben s élvezettel társalgott magyarul.

Udinéből megindulva Treviso felé rohogott a vonat, mindenütt gyönyörrel szemléltük az olasz földművelési előrehaladottságot, mintha mind kerteken mentünk volna át. Mily boldog ország volna hazánk, ha földművelési ügyünk ennyire előre volna haladva! Treviso után elértük Paduát, a kereszténység egyik legkedvesebb szentjének paduai Szent Antal szülővárosát; messze kilátszik paduai Szent Antal gyönyörű kupolás temploma, a nagy terjedelmű helyen fekvő város festői látványt nyújt.

Unét Bologna felé rohogott vonatunk, mely nagyszerű várost meglátva, régi híres egyeteme jut eszünkbe, hol a középkorban sok hazánkfia is nyert magasabb kiképzetést.

Bolognától egész Chiuseig éjjel utaztunk, hívás idő volt, mint akár Erdélyben. Chiuse-n túl több helyt láttunk hegyi váromokat, mint a többi között Orvietonál. Hegyes termékenyen vidéken haladt vonatunk Ficule-től Orvieto felé. De Orvietohoz közeledve mindinkább látszik a termékenyebb vidék. Ortenál már közel éreztük Rómát, a vidék is termékenyebnek tűnt fel, a növényzet már előre haladott, fejlettebb. Ápril 7-én 1/29 órakor láttuk meg Rómát; szívrepeső örömmel üdvözöltük az ablakokból az örök várost, imát rebegett ajkunk, hogy a világváros, a mártírok városának szemléletében gyönyörködhetünk.

Az állomásnál Gmitter Alfons magyar gyóntató atya és a zárandok elfogadó bizottság küldöttei vártak és fogadtak. Külön terembe gyűltünk, kezünkhez vettük a szállodánk jegyét, kocsira ülve a Minerva szállodába hajtottunk. A 219 re menő zárandok csoport három szállodába szállásoltatott el.

Kevés pihenés után, villásreggelivel felüdülve Szent Pé-

ter templomába kocsikáztunk, hogy az apostolfejedelem sirjánál rebegjük el hálaimánkat.

Szent Péter temploma már messziről kimagaslik, önkéntelenül eszünkbe jut mind azon szép elragadó leírás, mit róla olvastunk. Egy negyedórai kocsizás után a világ legnagyobb, legdicsebb, legmagasztosabb épülete előtt állottunk, szent Péter terén, hol körültekintve mindenfelől nagyszertiséggel látjuk magunkat körülveve. Kétfelül két gyönyörű, páratlan műremekű szökőkútát látunk, melyek kiapadhatlan tiszta üde vizüket nagy tömegben ontják s millió meg millió esőpekben hullatják le az alsó medencéikbe. S ezt teszik színet nélkül már 250 év óta. A szökőkutak között a gyönyörű tér közepén áll az egyiptomi 135 láb magas kőugár (obeliszk), melynek egész története van, de a csak 5 napig Rómában tartózkodó ezeket csak futólag vizsgálhatja, rátekin a magasban ékeskedő keresztre s nagy lelkiörömmel olvassa az egyik oldalon levő feliratot: „Ecece crux Domini! Ingite partes adversae, viciet leo de tribu Iuda. Christus regnat, Christus imperat, Christus ab omni malo plebem suam defendit.“ Hirtelen megbámulják a két félkörű oszlopsort, melyek szent Péter terét körítik, sietünk a kényelmes lépcsőken felszent Péter templomának gyönyörű, elragadó művészien ékített előcsarnokába. Értünk, hosszasan nem bámulunk, lépünk be a világ első remek templomába. Belépve a nagyszerű látványtól elragadtatva élénk érezzük kiesnységünket, térdre hullunk s lelkünk legáltalásabb érzésével rebegjük el hálaimánkat, hogy szerencsések vagyunk itt lehetni. Mindez röviden történik, mert a zárandok csoport siet vezetője után, az óriási méretű dicső templomban kábító látványok közé előre haladva feltűnik szent Péter bronz szobra fehér márványszéken ülve; itt is imádkozunk, mi is megcsokoljuk lábait, mint tették azok a millió meg millió hívők, kiknek esőkjaitól az erős bronz lábujjak elvástak; kegyelettel érintjük hozzá a nálunk levő emléktárgyakat. Csakhamar a dicső apostol fejedelem sirjánál térdeltünk, imádkoztunk nemesek magunkért, hanem egyházunkért, hazánkért s azoknak előjáróiért is és mindazokért, kik magukat imánkba ajáták.

Szabó György.

(Folyt. köv.)

Kisebb közlemények.

— Új mulasztási és érdemsorozati napló.

Orelt Lajos n.-szebeni teréz-árvaházi tanító, ki már a kézimunka tanításáról irt művével is országsterete ismertté tette nevét, egy igen praktikus, mondhatnók paedagogiai éleslátással szerkesztett mulasztási-és érdemsorozati naplót mutatott be a szeben- és külföldömegeyi tanítóegyleteknek folyó év május hó utolsó felében Erzsébetvárosban tartott stanszerkiállításal egybekötött közgyűlésen. Mert Orelt kartársammak ezen mulasztási és érdemsorozati naplója a jelzett közgyűlésen, dicséret okmányt nyert, legyen szabad annak röviden érdemleges bírálatába bocsátkoznom. Tesszem ezt másfelől azért is, mert mindig jól esik lelkennek, ha látom azt, hogy vannak pályatársaim között most már hála Istennek! tiszteletreméltó számban, kik az iskola falain kívül is gondja

ikba veszik azokat a kedves apróságokat, kiket az isteni Megváltó a legnyomasztóbb napi fáradsalmak közepette is oly szívesen látott maga körül, mintegy ujjmutatásul nekünk, hogy a kicsinyek javát munkálni soha meg ne szünjünk. Az Ürelt kartársam által szerkesztett mulasztási és érdemsorozati napló ugyanazon egy negyedívnyi lapon 2 főrovatból áll, fölül a mulasztási, alól az érdemsorozati főrovat. Mindkettő a tanév 10 hónapjának megfelelően kisebb rovatkákra oszlik. Egy negyedív szükséges ezen nyomtatványból, hogy egy a tanító, mint a szülő gyermekének egész tanévi mulasztásairól és tanulási előmeneteléről, erkölcséről, szorgalmáról magának kellő áttekintést szerezhessen.

Főtölja a havi „Értesítő könyvveeskét”, a mennyiben ezt a gyermek minden hó végén bazavilheti s szüleinek bemutathatja láttamozás végett. Így míg a szülő minden bétén tudomást szerezhet gyermeke tanulási előmeneteléről, másrésztől ellenőrizheti a mulasztotttanórák számát is. S ez utóbbiban nagy pædagogiai előny rejlik, amennyiben eleje van véve annak, hogy a gyermek szülői híre és tudta nélkül mulassza el e rendes iskola látogatását.

A tanítóra nézve meg épen áldás a nyomtatvány. Egy tekintet s ott áll előtte a gyermek egész tanévi mulasztása, érdemsorozata; különben mily sok fáradságba kerülne a tanítónak innen-onnan összeszedni tanév végén a mulasztások összegezéséhez és az érdemsorozati-jegyek megállapításához szükséges adatokat.

Ugygy tudom, hogy ezen nyomtatvány drbja 2 fillérbe jön; tehát még a legszegényebb gyermek is beszerezheti; ha már azt az iskola költségén megrendelni nem lehetne.

Ajánlom ezen új mulasztási s érdemsorozati naplót a m. t. iskolai hatóságok és kartársaim becses figyelmébe. Megrendelhető szerzőnél, Nagy-Sebenben. (Teréziánium.)

Spaller József.

Napi események köréből

— **Nyilvános hála.** Püspök urunk Ő Nagyméltósága a széki szent Ferenczrendiek vezetése alatt álló róm. kath. elemi népiskola jegyzivatar által megrongált fedélzetének helyreállítására magán pénztárából 150 = százötven forintot méltóztatott legkegyelmesebben kiutalványozni. Ő Nagyméltóságának ezen mindenfelé elágazó és áldott szokásává vált jótékonyágát e becses lapban is gyermeki háládatossággal megköszönni erkölcsi kötelességemnek ismerem. Szék, 1893. okt. 18. P. Györfly Fidél, szt. fer. r. házfőnök, mint helyettes elkész.

— **Nyilvános hála.** Püspök urunk Ő Nagyméltósága, kinek nagylelkűségét és áldozatkészségét az erdélyi egyházmegye minden intézménye, de különösen a Muzsák falai egyházmegye szerte fennhangon hirdetik, a medgyesi róm. kath. iskola leány növendékei munkavezetőnöje részére

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.

Szerkesztőtársak: BALINTH GYÖRGY, Dr. CSERNI BELA, FEJÉR GERŐ, VASS ALBERT.

az 1893/4-ik iskolai évre is legkegyelmesebben 40 azaz negyven forintot méltóztatott magán pénztárából adományozni. Midőn Excellenciájának ez újabb kegyes adományát, melylyel lebetővé teszi, hogy Medgyesen a róm. kath. iskola annyi nehézségek között fennállhasson, a nyilvánosság teréu legalázatosabban megköszönnöm, egyuttal kérem a minden jók adományozóját, hogy Ő Nagyméltóságát jutalmazza meg hosszú élettel, halmozza el minden földi javakkal, s legyen végre jutalma maga a jó Isten. Medgyes 1893 október 19-én P. Both Názár, zárdafőnök és lelkész.

— **† Baris Géza** csik-mindszenti kántortanító élete 20. és fáradhatlan kántor-tanítói működésének 2-ik évében 10 hónapi súlyos szenvedés után a haldoklók szentségének ájtatos felvételével az Úrban esendesen elhunyt. Temetése Csik-Szent Mihályon a szülői háztól 18-án ment végbe nagy számu közönség és a felesiki róm. kath. tanító testület fájó részvéte mellett. R. i. p.

— **Az istentelenség gyümölcse.** A francia parlament felosztása és az új választások kiírása alkalmából a francia sajtó mostanában igen sokat foglalkozik az ország helyzetével. A párizsi konzervatív szellemű „Autorité” hiteles adatok nyomán a következő sötét képet festi az istentelenné lett ország jelenlegi helyzetéről: 1875-ben csak 35.000 bünbe viaszasöt büntettek meg a francia bíróságok, 1890-ben már 100.000-et; 1884-ben 1657 házasságot választottak el a bíróságok, 1890-ben már 5457-et; 1893-ban a törvénytelen szülöttek száma 7%o, 1890-ben már 14%o volt; a koresmák száma 1880-ban 300.000, 1890-ben 470.000 volt. Ijesztően emelkednek a közkiadások, az élelmi cikkek áran az önálló kézművesek, gazdák és magánzók száma. Ellenben ijesztően apad a házastulók száma, mert 1884-ben 289.000 volt ezek száma, 1880-ban már csak 245.000; 1880-tól 1890-ig 39.000-rel apadt a besorozott használható katonák száma, ugyanigy fogy a feddhotott jelleműek, a becsületesek, a munkabírók, a bizalmat érdemlő egyének száma is. Azt hiszszük, ehhez nem kell kommentár.

— **Pályázat.** Gyergyó-Ditró nagyközség hodosi I. II oszt. vegyes iskolájánál a lemondás folytán megüresedett tanítói állás betöltése céljából ezennel pályázat hirdettetik. Az évi javadalmas 300 frt fizetés és 30 frt. lakbér. Az állásra képezdét sikerrel végzett ifjak is pályázhatnak. A kellően felszerelt folyamodványok a gyergyó-ditrói r. kath. iskolaszékhez folyó évi október hó 31-ig betérjesztendők. Gyergyó-Ditró, 1893. október 12-én. A z i s k o l a s z é k i e l n ö k s é g.

— **Pályázat.** A magas királyi kincstár kegyurasága alatt álló deézsaknai róm. kath. lelkészi javadalomra, melylyel évi 700 frt jövedelem van összekötve, ezennel pályázat hirdettetik. Az állomásért folyamodó zsinatvizsgás egyházmegyei papok a főméltóságú m. kir. pénzügyministeriumhoz intézett s kellően belyegelt pályázati kérvényeiket folyó 1893. évi december hó 10-ig a püspöki hatósághoz nyújthatják be. Károlyfehérvárt, 1893. október 25-én.

A püspöki hivatal